



LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan
SOL 614
Vårterminen 2007

”Man är liksom lagom”

– en kvalitativ studie om 10-åringars perspektiv på sin livssituation

Författare: Petra Nurminen
Handledare: Gunilla Lindén

Abstract

The purpose of this essay was to, by the ecology of human development theory, examine 10-year old children's own experience of their life situation outside of school. The study was based on qualitative interviews with six 10-year old children from a smaller community in Sweden. The main questions was:

1. What are their experience of being 10 year?
2. How do the children use their time after school?
3. What does the spirit of togetherness with friends mean to the children?
4. What does the spirit of togetherness with the family mean to the children?
5. What do 10 year old children think about their future?

The results showed that the examined 10-year old children for the most part seemed satisfied in their life situation. The study also showed how the environment can have an affect on the children's experience of their life situations.

Innehållsförteckning

Förord	4
1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Perspektivval och avgränsning.....	6
1.3 Syfte	7
1.4 Frågeställningar.....	7
2. Metod	7
2.1 Metodval.....	7
2.2 Urval.....	8
2.3 Genomförande	9
2.4 Bearbetning och analys	10
2.5 Resultatens tillförlitlighet.....	10
2.6 Etiska överväganden	12
2.7 Källkritik	12
3. Tidigare forskning.....	13
3.1 Barns villkor.....	13
3.2 Barns vardag.....	14
4. Teori	17
4.1 Utvecklingsekologi.....	17
4.1.1 Mikronivå.....	18
<u>4.1.1.1 Utvecklingspsykologi.....</u>	19
4.1.2 Mesonivå	21
4.1.3 Exonivå.....	21
4.1.4 Makronivå	21
5. Redovisning av empiri	22
5.1 Hur upplevs det att vara 10 år?.....	22
5.2 Hur använder barnen sin tid utanför skolan?	23
5.3 Vilken betydelse har samvaron med kamraterna?.....	24
5.4 Vilken betydelse har samvaron med den egna familjen?.....	26
5.5 Vad tänker 10-åringar om sin framtid?	27

6. Analys.....	28
6.1 Barnens upplevelse av att vara 10 år	28
6.2 Barnens användning av tiden utanför skolan	29
6.3 Betydelsen av kamrater	31
6.4 Betydelsen av den egna familjen.....	31
6.5 Tankar om framtiden.....	32
7. Slutdiskussion.....	32
8 Referenser.....	35
Bilaga 1: Introduktionsbrev.....	37
Bilaga 2: Intervjuguide.....	38

Förord

1. Inledning

Barn är ett folk och dom bor i ett främmande land,
detta land är en gård och ett skjul.
Där sker det farliga tågöverfallet ibland vackra kvällar när månen är
gul.
Där går en pojke som gissar på bilar, själv vinner han jämt.
Fåglarnas sånger i olika stilar är magiska skämt.
Där blir en värdelös sak till en skatt.
Där, där blir sängar till fartyg en natt och går till månen.
Där finns det riken som ingen av oss tar ifrån dem.
Alla är barn, och dom tillhör det gåtfulla folket

Beppe Wolgers

1.1 Problemformulering

Tidigt i funderingarna kring val av uppsatsämne bestämde jag mig för att jag ville intervjua barn. Ännu säkrare blev jag efter jag genomfört en barnintervju som en del av kursen *Socialt arbete med barn och unga*. Genom intervjun blev jag medveten om hur mycket jag som vuxen tror att jag förstår kring vad barn tänker och tycker, som faktiskt inte helt stämmer. Jag är själv förälder till två barn och har genom dem och deras kamrater en del erfarenhet av barn och deras syn på livet. Men den mesta erfarenhet jag bär med mig har jag tagit till mig genom mitt vuxenperspektiv. Tanken som slog mig mest efter intervjun var att jag alltför sällan verkligen försöker förstå hur barnen själva ser på sin verklighet. Som vuxen är det allt för lätt att tro att man förstår och vet saker bättre än barn, men jag anser att vi bara ser en del av barns verklighet och livssituation om vi väljer att endast se ur ett vuxenperspektiv.

Under socionomutbildningen har jag tillägnat mig kunskap om barn och barnperspektiv. Till största del har denna kunskap grundat sig på vuxnas perspektiv på barn och barns situation. Av den anledningen tar jag nu tillfället i akt att undersöka hur barnen själva ser på sin livssituation. Rasmusson (2003) menar att det under de senaste decennierna skett en förändring i synen på forskning om barn och barns barndom. Till skillnad från tidigare ser

man nu barn som sakkunniga informanter om sin egen situation. Även Bäck-Wiklund och Lundström (2001) betonar vikten av att belysa barns villkor utifrån både barn och vuxnas perspektiv.

Jag har medvetet valt bort att undersöka ett problem i traditionell mening och i stället valt att undersöka barns upplevelse av sin livssituation i vardagen. Min tanke med detta är att jag anser att kunskap om vardagen kan ge en grund för att förstå fenomen som samhället definierar som sociala problem. G. Andersson (2000) anser att forskningen i för liten utsträckning inriktat sig på barns vardagsliv. I socialt arbete har det en betydelse för barns välbefinnande att uppmärksamma "... vardagslivet och dess villkor, barns här-och-nu-situation, i stället för att ha blicken inställd på att förebygga kommande problem..." (G. Andersson s. 183, 2000).

I min framtida yrkesroll vill jag arbeta med barn. I socialt arbete med barn, och även vuxna, är det med Sören Kierkegaards ord viktigt att hitta människan och möta henne där hon befinner sig för att kunna stödja och hjälpa på ett bra sätt. Jag menar att detta handlar om att jag som socialarbetare måste göra mitt yttersta för att försöka få en förståelse för hur de barn jag kommer att arbeta med ser på omvärlden och situationen kring dem. Hur de ser på, och upplever, sin vardag skiljer sig förmodligen från hur jag ur mitt perspektiv ser den. Rasmusson (2003) menar att då vuxna börjar se tillvaron genom barnets ögon så öppnar sig nya perspektiv, och vad som är barnets behov och barnets bästa kan bli än mer svårfångat. Att försöka nå barnets bästa är en balansgång mellan att se till barnets eget perspektiv och vuxnas barnperspektiv.

1.2 Perspektivval och avgränsning

I min undersökning har jag valt att granska barns livssituation ur barnens perspektiv. Jag har även valt att avgränsa undersökningen till en speciell åldersgrupp, 10-åringar, av två skäl. Dels för att de uppnått den kognitiva mognad som krävs för att kunna tänka kring och besvara frågor av den typ som min undersökning grundar sig på. Men även för att jag är intresserad av att få mer kunskap om just denna åldersgrupp som jag inte hittar så mycket forskning kring. Skolåldern, 6-12 år, beskrivs ibland som de "glömda åren" med tanke på att det finns förhållandevis lite intresse för denna period (Havnesköld & Risholm Mothander, 2002).

Vidare har jag avgränsat mig till att undersöka hur barnen upplever sin livssituation utanför skolan. Jag är dock medveten om att upplevelser i skolan naturligtvis färgar av sig på livet utanför skolan.

1.3 Syfte

Mitt syfte är att ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv undersöka 10-åringars upplevelse sin livssituation utanför skolan.

1.4 Frågeställningar

- Hur upplevs det att vara 10 år?
- Hur använder barnen sin tid utanför skolan?
- Vilken betydelse har samvaron med kamraterna?
- Vilken betydelse har samvaron med den egna familjen?
- Vad tänker 10-åringar om sin framtid?

2. Metod

2.1 Metodval

Då syftet med studien är att undersöka barns upplevelse av sin livssituation har jag valt kvalitativa intervjuer, eftersom jag då har möjlighet att få en djupare och mer nyanserad bild av barnens upplevelse. Kvalitativa intervjuer lämpar sig då man vill ta reda på hur verkligheten ser ut för den man intervjuar. Genom kvalitativa intervjuer har man möjlighet att få en förståelse för intervjupersonernas upplevelser och upptäcka mönster i dessa (Trost, 2001). Den kvalitativa forskningen ger möjlighet att belysa det sociala livets många skiftningar och man kan som forskare få ett detaljerat och nyanserat datamaterial. Kvalitativa studier undersöker ofta ett relativt begränsat område mer djupgående, vilket kan ses som en nackdel då resultatet är svårt att dra allmänna slutsatser kring. En annan nackdel med kvalitativa studier är att undersökningen färgas av forskaren i större utsträckning än i kvantitativa studier. Forskarens person, förförståelse och egna värderingar påverkar uppkomsten och analysen av datamaterialet (Denscombe, 2000).

Under intervjuerna använde jag mig av en intervjuguide (se bilaga 2) som fungerade som inkörsport till teman utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar. Utifrån intervjuguiden ställde jag frågor och vidare följdfrågor kring ämnet. Efter de första intervjuerna tyckte jag att frågorna fungerade bra och behöll därför samma frågor i intervjuguiden genom alla intervjuerna. Trost (2001) menar att man i möjligaste mån ska låta den intervjuade få styra samtalsordningen. I mina intervjuer hände det att barnen själva kom in på ett tema som jag senare hade tänkt fråga kring, och självfallet talade vi då kring ämnet barnet hade kommit in på. Vidare rekommenderas att vid användande av intervjuguide hålla sig till en förhållandevis kort lista med olika delområden som man vill ställa frågor kring (ibid.). Min intervjuguide var dock något mer detaljerad med direkta frågor. När det gäller barn så tror jag att man som ovan intervjuare kan vara hjälpt av att ha en något mer detaljerad lista med frågor för att få en vidd i svaren kring valda teman. Min erfarenhet utifrån de gjorda intervjuerna är att barnen svarade ganska kort och konkret på de frågor som ställdes. Jag tror att en vuxen person ger vidare svar som inrymmer fler aspekter som man som intervjuare kan fråga vidare på.

Intervjuerna spelades in på bandspelare efter att jag frågat barnen om de tyckte att det var i sin ordning. Fördelar med att använda bandspelare är att man i efterhand kan lyssna till tonfall, ordval och tankepauser samt att man inte behöver anteckna utan kan koncentrera sig på vad intervjupersonerna säger. En nackdel med att spela in kan vara att många människor inte tycker om att bli inspelade och att detta kan komma att påverka intervjun (ibid.). Jag upplevde dock inte att det var något problem med att barnen blev inspelade, utan de verkade glömma bort det efter en kort stund.

2.2 Urval

Jag har valt att intervjua sex barn som i år har fyllt, eller fyller, 10 år. Mitt val av just denna åldersgrupp grundar sig i två skäl. Dels för att de nu uppnått en kognitiv mognad där de blivit mindre egocentriska och kan mer tänka kring faktiska förhållanden i omvärlden kring dem. De har också en större förmåga att se flera aspekter av saker och ting samt har bättre uppfattning om tid och rum än yngre barn (Hwang & Nilsson, 2003), vilket är förutsättningar för att kunna svara på frågor som rör syftet med min undersökning. Ytterligare en anledning att välja just 10-åringar är som jag nämnde i inledningen att jag tycker att det finns förhållandevis lite kunskap att hitta kring denna åldersgrupp.

Av de sex barnen var det tre pojkar och tre flickor. Anledningen till att jag valde att ha en jämn könsfördelning är att jag utifrån min egen förståelse inte bortser från att det mellan könen kan finnas skillnad på upplevelsen av den egna livssituationen. Jag har inte för avsikt att göra en jämförelse, men eftersom barn representeras av både pojkar och flickor finner jag det naturligt att ha en jämn fördelning mellan dessa. Skillnader som eventuellt framkommer kommer jag att presentera som vilka andra skillnader som helst till exempel barn från landsbygd respektive tätort.

Mitt urval av personer gick inte riktigt till som jag hade tänkt, och jag vill beskriva händelseförloppet för att läsaren ska få en förståelse hur urvalet gått till. Jag skickade brev till rektorn på en låg- och mellanstadieskola i ett mindre samhälle i södra Sverige (se bilaga 1). I brevet presenterade jag min undersökning samt en förfrågan om att få komma och intervjua sex barn i årskurs 3. Jag beskrev även att min tanke var att komma till en klass och berätta om min undersökning och därefter göra en förfrågan om barnen kunde tänka sig att bli intervjuade. Därefter skulle jag slumpmässigt lotta fram tre pojkar och tre flickor och sedan skicka hem en förfrågan till föräldrarna om jag fick intervjua deras barn. Då jag efter en kort tid tog kontakt med rektorn per telefon blev jag positivt bemött och jag kunde ta kontakt med två klasslärare i årskurs 3. I all välvillighet hade rektorn uppmanat de två klasslärarna att välja ut tre pojkar och tre flickor och fråga om de kunde tänka sig bli intervjuade samt skicka förfrågan hem till deras föräldrar, vilket de också hade gjort då jag kontaktade dem. För enkelhetens skull hade de skickat kopia på mitt brev till rektorn där det stod beskrivet vad undersökningen handlade om samt att barnen var anonyma (se bilaga 1). På min förfrågan hur lärarna hade valt ut intervjupersoner berättade de att de hade frågat sex barn, som de visste att de snabbt skulle få tillbaka de hemskickade lapparna ifrån.

2.3 Genomförande

Trost (2001) skriver att intervjuer med barn tenderar att bli kortare än intervjuer med vuxna eftersom barn har svårare att koncentrera sig långa stunder, vilket jag instämmer i. Jag planerade mina intervjuer till att vara maximalt 30 minuter. I realiteten varade de mellan 25-30 minuter, vilket jag upplevde vara en lagom tid. Jag lade märke till att ett par av barnen började skruva på sig, och verkade tappa fokus på intervjufrågorna, de sista minuterna på

intervjuerna. Av den anledningen drar jag slutsatsen att längre intervjuer med barnen inte skulle ha varit givande.

Under intervjun befann vi oss i ett rum utanför barnens klassrum. Vi satt i stort sett ostörda, men det hände dock vid något tillfälle att något annat barn gick förbi. Jag började med att berätta vad det var för undersökning jag gjorde och vad intervjun skulle komma att handla om, samt att de var välkomna att be mig förklara om det var något de inte förstod eller tyckte var konstigt. Jag berättade även för barnen att de var anonyma och förklarade vad detta innebar. Därefter frågade jag dem om det gick bra för dem att jag spelade in intervjun, och inget av barnen var tveksamt till detta. Sedan satte jag igång bandspelaren och intervjun började. Under intervjuerna hände det att barnen berättade saker som inte var relevant för intervjun. Jag lät dem då göra detta och försökte sedan på ett smidigt sätt föra dem tillbaka till ämnet, utan att för den sakens skull verka ointresserad av det sagda. Under intervjun strävade jag efter att hålla mig neutral till vad barnen sa och bekräftade dem både verbalt och icke-verbalt, vilket ofta ledde till att de berättade mer. Efter intervjuerna var jag noga med att tacka dem för att de hjälpt mig i mitt arbete genom att de gett mig värdefull information. Efter varje avslutad intervju satte jag mig en stund och skrev ner intryck jag fått under intervjun.

2.4 Bearbetning och analys

Jag lyssnade av de inspelade intervjuerna och skrev ut dem ordagrant. Därefter plockade jag det material från intervjuerna som jag, utifrån min tolkning, fann intressant för mitt syfte med undersökningen och placerade under teman som följde mina frågeställningar. Denscombe (2000) lyfter fram att bearbetning och analys av kvalitativt forskningsmaterial handlar om att försöka hitta både gemensamma drag och skillnader, vilket har varit min strävan då jag bearbetat och analyserat mina intervjuer.

2.5 Resultatens tillförlitlighet

Med hög reliabilitet, tillförlitlighet, menas ofta att en undersökning ska ge likvärdigt resultat om den genomförs igen vid ett annat tillfälle. Tanken med reliabilitet har sitt ursprung från kvantitativ undersökningsmetod. Svårigheten med att mäta vad man traditionellt menar med reliabilitet då det gäller kvalitativa undersökningar är att människan inte är statisk utan är hela

tiden aktiv i olika processer som påverkar föreställningar och åsikter. Av den anledningen kan man inte räkna med att få samma svar på samma intervju vid olika tillfällen (Trost, 2001). Begreppen reliabilitet och validitet är svåra att tillämpa då det gäller kvalitativ forskningsmetod (G. Andersson, 1998; Trost, 2001) Tillförlitligheten och trovärdigheten hos kvalitativa studier kopplas istället till hur väl forskaren beskriver studiens mål och syfte, en grundlig beskrivning av hur och varför studien genomfördes på det sätt den gjordes, och vad som kan ha påverkat insamlandet och analysen av data (Denscombe, 2000; Trost, 2001).

Genom mina egna barn och deras vänner som är i samma åldersgrupp som de barn jag intervjuade anser jag mig ha en viss vana att tala med och umgås med barn i denna ålder. Detta kan möjligen ha bidragit till att intervjuerna gick så bra som jag upplevde att de gjorde. Barnen verkade finna sig väl i intervjusituationen och svarade villigt på mina frågor. Då jag förmodligen är i samma ålder som barnens föräldrar kan detta kanske ha påverkat dem att svara lite tillrättalagt vad de tror att vuxna, och föräldrar, vill höra. Jag har strävat efter att hålla mig så objektiv som möjligt genom hela förfarandet av undersökningen, men som jag tagit upp i metodvalsavsnittet så färgas kvalitativa studier av undersökaren. Att jag själv är förälder till barn i samma ålder som jag undersökt har naturligtvis inverkat på min förförståelse och värderingar kring valt ämne, men jag har försökt att hålla mig så öppen som möjligt, och under arbetets gång ofta reflekterat över detta.

Urvalet av intervjupersoner skedde inte som jag tänkt, men jag anser att det inte hade någon övervägande betydelse för min undersökning. Det kan dock tänkas ha viss betydelse som jag menar att läsaren bör vara medveten om. Urvalet av intervjupersoner blev elever i hem som snabbt levererar tillbaka lappar till skolan. Frågan är om och hur detta kan tolkas. Av egen erfarenhet vet jag att barn i denna ålder får hemskickat en mängd lappar, och att det ofta diskuteras föräldrar emellan hur svårt det är för både barn och föräldrar att hålla reda på dessa. Utifrån denna tankegång skulle det kunna tänkas att det är väldigt ordningsamma barn och föräldrar som ser till att lappar levereras effektivt. Jag vill poängtera att detta endast är min egen teori om vad som *eventuellt* kan ha påverkat urvalet.

Platsen för intervjuerna var i skolan, vilket kan ha påverkat barnen i deras svar. ”Barns förståelse, deras reaktioner och svar är kontextuellt bestämda, beroende av den konkreta omgivningen...”(G. Andersson, 1998:26).

För att öka tillförlitligheten i min undersökning har jag strävat efter att tydligt förklara mitt mål och syfte med undersökningen samt göra en ingående beskrivning av hur undersökningen gått till och varför jag valt de tillvägagångssätt jag gjort. Jag har även tagit fram faktorer som kan ha påverkat insamlandet och analysering av material i syfte att presentera en trovärdig undersökning. Jag anser att jag lyckades undersöka vad jag avsåg; barns upplevelse av sin livssituation. Men jag kan inte göra anspråk på att ha gjort detta på ett heltäckande sätt då jag varit begränsad av tiden för studiens omfattning. Med fler intervjutillfällen per barn hade det varit möjligt att följa upp svar från tidigare intervjuer och få en djupare förståelse. Jag tror även att barnen då kanske hade tagit upp fler aspekter på sin livssituation än de jag valt i denna undersökning.

2.6 Etiska överväganden

Barnen i undersökningen är anonyma och jag har givit dem fingerade namn. Vissa förhållanden kring barnen, eller något de sagt, som skulle kunna spåras till ett enskilt barn har jag utelämnat för att ingen ska kännas igen av någon utomstående. Barnen har garanterats att ingen annan än jag skulle lyssna på inspelningarna av dem. Kassetbanden har förvarats i ett låst utrymme och jag kommer efter att undersökningen är klar radera banden.

I mina intervjufrågor till barnen har jag försökt att vara förutsättningslös och inte ta något för givet. Speciellt viktigt är detta då vissa frågor rör ämnen som kan vara känsliga för barnen till exempel frågor kring temat kompisar som kan vara känsligt för den som kanske inte har några kompisar.

2.7 Källkritik

Min undersökning gäller 10-åringar och jag har i litteraturen försökt hitta vad som beskrivs om just den åldern. Ofta beskrivs åldern som latensåldern eller skolåldern och sträcker sig mellan ca 7-12 år och av den anledningen har det ibland vara svårt att utläsa vad som gäller specifikt för 10-åringar.

Jag har använt mig av flera olika litteraturkällor. Mycket av det jag refererar till står omskrivet i flera böcker och jag menar av den anledningen att jag inte har någon anledning att

ifrågasätta trovärdigheten. I några fall har jag använt mig av litteratur som är förhållandevis gammal, men som jag ändå menar är relevant då den fortfarande flitigt refereras till i nyare verk. I de fall jag använt äldre litteratur har det inte funnits nyare verk som motsvarat det jag har varit ute efter.

3. Tidigare forskning

3.1 Barns villkor

2005 kom Statistiska centralbyrån ut med rapporten ”Barns villkor” som ger en statistisk belysning av barns levnadsförhållanden i Sverige. Rapporten bygger på intervjuer med både barn och vuxna. Nedan presenterar jag valda delar av rapporten som jag finner relevanta för min undersökning.

68 % av barn och ungdomar, 10-18 år, var någon gång i veckan aktiv i någon idrottsklubb eller förening. De yngre barnen var mer aktiva än de äldre. 75 % av barnen, 10-12 år, idrottade minst en gång i veckan och skillnaderna mellan pojkar och flickor var marginella. Det visade sig att barn som bodde tillsammans med båda sina föräldrar var med på mer idrottsaktiviteter än de barn som bodde med en ensamstående förälder. Likaså var barn i tjänstemannahushåll mer idrottsaktiva. I fråga om fritidsvanor som dans, sång eller att spela något instrument så var det oftast barn mellan 10-12 år som ägnade sig åt detta och det var fler flickor än pojkar (SCB, 2005).

Vart tionde barn uppgav att de varje dag på sin fritid efter skolan verkligen hade fri tid då de kunde göra vad de själva ville. Att umgås med kamrater var något som barn mellan 10-18 år ägnade sig åt i stor utsträckning. Varje dag, eller flera dagar i veckan, brukade 52 % barnen ha kompisar hemma hos sig. Det var något vanligare att barnen var hemma hos kompisar. Att barnen träffades hemma hos varandra var mer förekommande bland de yngre barnen i åldersgruppen. Då barnen blev äldre träffades de oftare någon annanstans än i hemmen. Nästan alla barn upplevde att de hade någon nära vän i klassen, dock uppgav 4 % av barnen i mellanstadiet att de inte hade det. Det var vanligare att inte ha någon nära vän i klassen bland de äldre barnen. De yngre barnen i åldersgruppen 10-18 år vände sig till föräldrarna då de

hade problem. De äldre barnen vände sig i större utsträckning till kamrater ju äldre de blev (SCB, 2005).

En annan vanligt förekommande sysselsättning på fritiden för barn mellan 10-18 år var att titta på tv eller video. En vanlig vardag såg hälften av barnen på tv eller video 1-2 timmar. 29 % tittade 3 timmar eller mer, och 3 % såg inte alls på tv eller video en vanlig vardag. Tv-tittandet var mest utbrett bland de äldre barnen. Bland 10-12 åringarna var det 23 % som tittade på tv mer än 3 timmar om dagen, vilket ökade bland de äldre barnen. Det framkom att det var mer vanligt att se på tv bland barn till ensamstående samt barn i arbetarhushåll och i hushåll där ekonomin var kärv. En markant ökning i tv-tittande hos barn kan ses från början av 1980-talet till slutet av 1990-talet. Barn i början på 1980-talet som såg på tv mer än 9 timmar per vecka var knappt 40 %. I slutet av 1990-talet hade siffran ökat till nästan 60 % (SCB, 2005).

Frågor om psykisk hälsa/ohälsa ställdes till barnen i form av påstående där barnen fick svara enligt alternativen; ”stämmer precis”, ”stämmer ungefär”, ”stämmer dåligt” och ”stämmer inte alls”. På påståendet ”För det mesta är jag nöjd med mig själv” hade 52 % av 10-12 åriga flickor svarat alternativ ”stämmer precis”, och av pojkarna var det 61 % som valt samma alternativ. Anmärkningsvärt är att det är en uppenbar skillnad mellan könen. I den stora åldersgruppen 10-18 år hade 96 % av pojkarna och 87 % av flickorna svarat ”stämmer precis” eller ”stämmer ungefär” på samma påstående (SCB, 2005).

På påståendet ”Jag tror jag kommer få det bra i framtiden” hade 97 % av barn, 10-18 år, svarat ”stämmer precis” eller ”stämmer ungefär”. Jämförelsevis bland de olika åldersgrupperna var det de yngre, 10-12, som hade störst framtidstro (SCB, 2005).

3.2 Barns vardag

Boken ”Barns vardag i det senmoderna samhället” (Bäck-Wiklund & Lundström, 2001) är en antologi som skildrar barns vardag och uppväxt. Utgångspunkten för boken är främst utifrån barnets perspektiv, det vill säga barnets egen beskrivning av miljö och familjesituation. I följande avsnitt presenterar jag valda delar av boken som jag anser ger en vidgad bild till min undersökning om hur barns vardag kan se ut och hur de upplever den.

Barns uppväxtförhållanden har på många områden förändrats väsentligt i det senmoderna samhället, vilket innebär att villkoren i vardagen har förändrats. Stora delar av barns vardag är okända för oss. Familjemönster är inte detsamma nu som för bara några decennier sedan. Det är idag vanligare med ett antal olika familjekonstellationer. Idag bor cirka 70 % av alla barn under 21 år i vad som sedvanligt kallas kärnfamilj, 6 % bor i en så kallad ombildad familj, 20 % bor med ensamstående mamma och 4 % bor med ensamstående pappa. Det är vanligare att barn i arbetarfamiljer växer upp med en ensamstående förälder. Kunskapen om hur det är för barn att växa upp i dessa olika konstellationer är dock begränsad. Men det finns inom forskningen ett allt större intresse av att undersöka barnens egna uppfattningar. Barnen har gått "... från att varit ett objekt för de vuxnas uppfostran till att bli ett subjekt som representant för sig själv och medskapare till sin egen barndom" (Bäck-Wiklund & Lundström 2001:16). Barnets ställning som egen individ har stärkts mycket genom FN:s barnkonvention, instiftandet av Barnombudsmannen och genom lagstiftning som ökar barnets rätt att göra sig hörd (Bäck-Wiklund & Lundström, 2001).

Bodil Rasmusson (2001) har följt barn i 9-10 års ålder i deras vardag i en förortsmiljö i syfte att studera stadsbarndomens villkor. Att växa upp på landet benämns ofta i mer positiva ordalag än att växa upp i stadsmiljö. I samband med att allt fler barnfamiljer bor i städerna har stadsplanerare med flera har gjort stora ansträngningar för att uppväga skillnaden. Detta har resulterat i att barn i stadsmiljö har blivit marginaliserade till särskilda områden så som lekplatser och andra lekområden. Rasmusson har i sin studie ifrågasatt den negativa bild om hur det är att växa upp i stadsmiljö. Genom att vända sig till sakkunniga experter, barn som lever i förortsmiljö, har Rasmusson försökt hitta nya perspektiv på stadsbarndomens villkor. Likaså har hon försökt se nya perspektiv på vad som kallas den institutionaliserade barndomen. Med institutionaliserad barndom åsyftas att barnen allt mer växer upp under institutionella förhållanden. Barnen befinner sig en stor del av sin tid i skola, på fritids och på schemalagda aktiviteter. Ur ett vuxenperspektiv diskuteras hur stressande det måste vara för barn att i allt mindre utsträckning ha egen tid på grund av att den större delen av deras vardag är schemalagd. Ytterligare en faktor som tar en stor del av barnens tid i besittning är deras mediekonsumtion. "Det finns ... en oro föra att barn slutat leka och att den ökade individualiseringen i samhället har lett till utarmning av barnens kollektiva liv och egen kultur" (Rasmusson, 2001:56).

Rasmussons studie grundar sig på material från intervjuer med barnen, barnens dagböcker, uppsatser, deras teckningar och kartor som barnen fick göra över området där de bodde. Av dagböckerna kunde det utläsas vilka inslag som fanns i deras vardag. Bland annat skrev de att de brukade träffa kompisar, läsa och umgås med familjen. Det förekom inte mycket klockslag i barnens dagböcker och de som förekom relaterade både till tid barnen själva förfogade över, klockslag som föräldrar bestämt och tidpunkter för vissa tv-program. En stor del av tiden ägnades åt mediekonsumtion, men det fanns också tid till lek med kamrater. Organiserade aktiviteter som till exempel idrott, scouter eller att spela något instrument framstod som enbart positiva. Barnen tyckte att de hade tillgång till egen fri tid även om de var engagerade i tidsbundna aktiviteter (Rasmusson, 2001).

”Barnen förmedlar genomgående en stark känsla av närhet till den fysiska miljön, framförallt utomhusmiljön, och till de små tingen” (Rasmusson, 2001:65). I barnens beskrivningar om sin miljö beskrev de ofta platser som de förknippade med möjlighet till aktivitet. Detta kan tolkas som ett sätt att skapa mening och struktur i tillvaron. Genom barnens berättelser framkom det att de hade olika favoritplatser, som utifrån läge och karaktär kan tolkas som platser som ger möjlighet för barnen att utveckla sin kompetens och självständighet. Barnen lekte på lekplatser men hade även skapat sig andra mötesplatser som fungerade bland annat för umgänge med kamrater, avkoppling, spänningsupplevelser och andra aktiviteter. Dessa platser gav barnen förutsättning att utveckla sin egen kultur samt pröva sina gränser. Genom att utmana sina rädslor till exempel genom att smyga på äldre ungdomar prövade barnen sina gränser och utvecklade sin kompetens. För att barn ska utvecklas behöver de utmaningar som lär dem att bemästra världen (Rasmusson, 2001).

Barn i mellanbarndomen är på väg att vidga sitt livsrum och upptäcka världen utanför familjen. Att bilda sin identitet och göra vuxenvärlden begriplig är delar på denna upptäcktsfärd. Idag ser man inte längre identitetsbildandet som något som barnen endast skapar utifrån föräldrarnas föreställningar och värderingar. I samvaron med kamrater ger och tar de av varandras erfarenheter och skapar en begriplig och sammanhängande bild av vuxenvärlden. Att kunna skapa sammanhang och förstå sig själv är en nödvändighet för att kunna inta den egna identiteten (Rasmusson, 2001).

Sammanfattningsvis menar Rasmusson (2001) att hon i sin undersökning fick nya positiva perspektiv på hur det är att växa upp i en förortsmiljö. Då barn beskriver sin livssituation blir

det klart att de genom sitt eget agerande bidrar till sin socialisation. ”De omdefinierar och förändrar givna ramar, inte bara i den fysiska miljön utan även i den sociala miljön. Barn använder den fysiska och sociala miljön i sitt meningsskapande och sin erfarenhetsbearbetning” (Rasmusson, 2001:77). Barn är aktörer i tillvaron som genom sitt deltagande i samhället tolkar och ger mening åt vardagen. De har en förmåga att hitta och utnyttja tid i vardagen som de fyller med för dem meningsfullt innehåll. Likaså tar de tillvara på möjligheterna i den fysiska miljön och gör miljön till sin (Rasmusson, 2001).

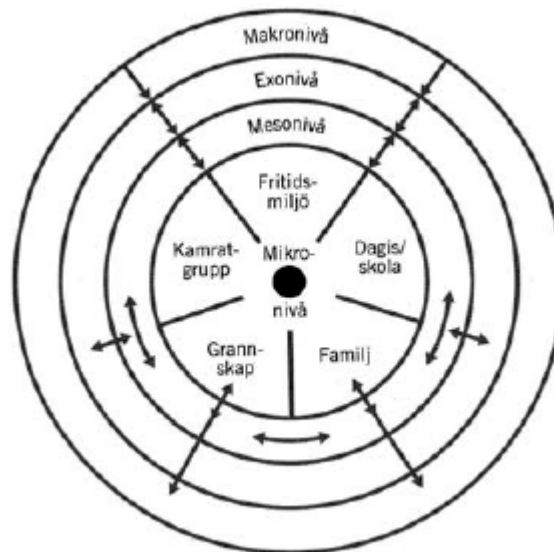
4. Teori

4.1 Utvecklingsekologi

Den utvecklingsekologiska teorin utarbetades av Urie Bronfenbrenner (1979). Teorin tillkom som en respons på de vedertagna utvecklingspsykologiska teorierna. Bronfenbrenner menade att dessa teorier såg människans utveckling oberoende av sammanhanget som människan befann sig i. Han vände sig ifrån idén att studera människan i konstlade situationer som i laboratorier och testrum och menade att människan måste studeras i sin vardagsmiljö där utvecklingen sker i interaktion och samspel med faktorer i omgivningen. I stället för att endast studera en del av människans situation så måste man se hela situationen och förstå människan i sitt sammanhang (G. Andersson, 2002). Utvecklingen formas utifrån interaktionen mellan individ och miljö och för att förstå utvecklingen behöver man ”... studera den mänskliga utvecklingens ekologi...” (B-E. Andersson, 1986:14). I interaktionen mellan individ och miljö är det ett ömsesidigt samspel där individen påverkas av miljön samtidigt som individen också kan påverka, i varje fall delar av, miljön. Detta är en ständigt föränderlig utvecklingsprocess som löper livet igenom (G. Andersson, 2002).

Bronfenbrenner delar in den utvecklingsekologiska strukturen i fyra nivåer; *mikro-*, *meso-*, *exo-* och *makronivå*, vilka jag beskriver i kommande avsnitt. Dessa nivåer är inneslutna i varandra på ett sätt som ofta liknas vid ryska dockor, emellertid inte i en hierarkisk ordning. Det försiggår interaktion mellan de olika nivåerna och de påverkar och påverkas av varandra (G. Andersson, 2002). Bronfenbrenners ekologiska modell (se nedan) beskriver det sociala sammanhang och samhälle som individen befinner sig i. Modellen illustrerar en bild av närhet och distans mellan de olika nivåerna och kan ge en förståelse för relationerna och samspelet

mellan dessa. Modellen gör det även möjligt att upptäcka nya relationer mellan individ och miljö (Lagerberg & Sundelin, 2005).



Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell enligt Gunvor Anderssons (2002) tolkning.

För att förstå mitt undersökningsmaterial har jag valt ett utvecklingsekologiskt perspektiv vilket kan säga något om vilket sammanhang 10-åringarna befinner sig i, samt om interaktionerna mellan barn och miljö.

4.1.1 Mikronivå

Längst in Bronfenbrenners modell finns barnet i dess olika närmiljöer. Familj, kamrater, grannskap och skola är exempel på närmiljöer som barnet ingår i. Mellan barnet och dess närmiljöer utvecklas relationer som bildar system, vilka kallas *mikrosystem*. Allt eftersom barnet växer kommer det att ingå i fler mikrosystem som vid olika tillfällen kommer att ha växlande betydelse för barnet (B-E. Andersson, 1986). Bronfenbrenner understryker att man kan "... ta hjälp av andra teorier för att studera eller åtgärda 'microprocesses in a macro world'" (G. Andersson, 2002:194). Syftet med min studie är att undersöka 10-åringars upplevelse av sin livssituation. För att ytterligare förstå barnens upplevelser kommer jag därför även att använda mig av ett utvecklingspsykologiskt perspektiv som kan säga något om hur den generella utvecklingen ser ut. Nedan gör jag en sammanfattande beskrivning av vad teorier inom utvecklingspsykologi menar om utvecklingen hos barn i 10-årsåldern.

4.1.1.1 Utvecklingspsykologi

I det psykodynamiska perspektivet menar man att utvecklingen i huvudsak styrs av krafter, hos individen, i form av omedvetna sexuella och aggressiva drifter. Inom klassisk psykoanalys kallas åldern 6-12 år för latensåldern. Psykoanalysen grundare Sigmund Freud menade att drifterna i denna ålder är vilande, latent (Hwang & Nilsson, 2003) Denna period beskrivs som en lugn tid då barnet samlar kraft inför tonåren, adolescensen. I de senare åren av latensperioden beskrivs barnen som mer stabila, välanpassade och har större förmåga att skilja på rätt och fel. Barnen styrs allt mer av realiteter istället för lust (Carlberg, 1994).

Under latensperioden kan man urskilja fyra utvecklingsuppgifter vad gäller *drifterna*, *jagfunktionen*, *objektrelationerna* och *självet*. I fråga om *drifterna* gäller det för barnet att uppnå ett tillstånd av latens där drifterna inte stör de övriga utvecklingsuppgifterna. *Jagfunktionens utveckling* "... innebär att barnet skall lära sig vissa basfärdigheter som inviger det i samhället" (Carlberg s. 292, 1994). Dessa basfärdigheter kan t.ex. vara att barnet lär sig läsa, skriva och räkna. *Objektrelationernas utveckling* innebär att barnet börjar jämföra föräldrarna med andra personer och får en mer realistisk bild av både sig själv och föräldrarna. Kamrater blir allt viktigare och vänskap får en djupare innebörd. *Självets utveckling* relaterar till att barnet utvecklar självkänslan. Att få bekräftelse av kamrater och vuxna för sina prestationer är viktigt för barnet för att det ska veta att det duger och blir respekterat för sina förmågor. Om barnet upplever misslyckade prestationer kan detta få konsekvenser som leder till dålig självkänsla, oro och utåtriktat beteende hos barnet (Carlberg, 1994). Kritik mot den klassiska psykoanalysen är att den anses allt för subjektiv och inte går att pröva vetenskapligt (Hwang & Nilsson, 2003).

Erik Homburger Erikson (2000) vidareutvecklade Freuds tankar och intresserade sig även för hur för sociala förändringar i samhället påverkar människan. Till skillnad från Freud, som i stort sett såg barns utveckling avslutad efter tonåren, ansåg Erikson att utvecklingen fortsatte livet ut. Erikson delade in utvecklingen i 8 stadier som vart och ett innehåller en konflikt som ska lösas. Varje stadium kopplas till kroppsliga, personliga och sociala aspekter. När barnet är mellan 6-12 år befinner det sig i stadium nummer fyra som handlar om aktivitet respektive underlägsenhet. I likhet med Freud menar Erikson att denna ålder handlar om att barnet får känna att det är kompetent och kan klara sig tillsammans med andra. Om konflikten mellan aktivitet och underlägsenhet inte löses på ett bra sätt kan detta innebära att barnet känner att

det inte duger och känner sig underlägset av att det inte är kompetent att klara av saker och ting (Hwang & Nilsson, 2003).

Inom det kognitiva perspektivet menar man att människans beteende styrs av hur människans tankeprocesser är uppbyggda. Tankeprocesserna skapas utifrån hur människan uppfattar och förstår omvärlden utifrån sina erfarenheter. Människan ses som en aktiv och rationell varelse som söker kunskap för att bygga en meningsfull verklighet. Jean Piaget är en av förgrundsgestalterna inom kognitiv utvecklingspsykologi. Han delade upp utvecklingen utifrån fyra åldersrelaterade stadier där tankeförmågan utvecklas från det ena stadiet till det andra. Stadierna integreras i, och bygger på, varandra. Från ca 6 år fram till 12 år befinner sig barnet i det konkret operationella stadiet. Piaget menade att barnet nu har utvecklat en förmåga att tänka mer systematiskt och logiskt (Hwang & Nilsson, 2003). Till skillnad från tidigare stadium kan barnet nu föreställa sig saker utan att ha dem i verkligheten framför sig. De kan så att säga tankemässigt röra sig mellan olika dimensioner (Havnesköld & Risholm Mothander, 2002). Det mer utvecklade tänkandet gör att barnens minnesfunktioner blir bättre. De förstår att de kan använda sig av olika inlärningsstrategier för att bättre komma ihåg saker. Enligt kognitiv teori är barnen aktiva i sin inläring genom att de använder olika strategier för att skaffa kunskap (Hwang & Nilsson, 2003).

Under de tidiga skolåren utvecklas barnens förståelse av språket vilket gör att de kommunikativa färdigheterna förbättras. Genom att de förstår, och kan hantera, språket bättre utvecklas även förmågan att tänka kring tänkandet, *metakognition*. Detta gör att de börjar uppfatta sig själva och omgivningen på ett nytt sätt. De börjar bli mer självkritiska och medvetna om att de både har egenskaper som de tycker bra om och egenskaper som de finner mindre bra. Yngre barn skyller ofta misslyckanden på omständigheter, medan barn i de tidiga skolåren i större utsträckning kopplar misslyckanden till sig själva. Om barnen har för höga krav på sig kan detta leda till minskad självkänsla, men de får även en större insikt om sin egen kapacitet. Enligt Piaget (Hwang & Nilsson, 2003) är kamraterna en viktig faktor för barnens självkänsla i den här åldern. I kamratgruppen lär sig barnen av jämställda bland annat. att följa regler, ha förståelse för varandra, hantera konflikter och att kompromissa. ”Jämnåriga har med andra ord en fostrande inverkan på varandra som innebär att de utgör en trygg bas, stärker självförtroendet och tillhandahåller normsystem” (Hwang & Nilsson, 2003:211). Kritik mot Piagets teori om de olika stadierna har varit att forskare menar att det

finns stora individuella skillnader beträffande när barn befinner sig i de olika stadierna, eftersom utvecklingen inte sker efter någon jämn och stadig kurva (Hwang & Nilsson, 2003).

4.1.2 Mesonivå

På mesonivå interagerar mikrosystemen med varandra i olika konstellationer som påverkar barnet (Lagerberg & Sundelin, 2005). Till exempel kan kontakten mellan hemmet och skolan påverka barnet i en eller annan riktning. Barnet tar även med sig upplevelser från ett mikrosystem till ett annat. Om barnet har haft en fruktansvärd dag i skolan så följer detta med barnet hem och påverkar naturligtvis situationen i hemmet. Ett liknande exempel är hur barnets skolarbete kan bli påverkat av vad som hänt på rasten. Med andra ord; vad som händer i det ena mikrosystemet (barnet-kamrater) påverkar vad som händer i det andra (barnet-skola) (B-E Andersson, 1986).

4.1.3 Exonivå

Exonivån är det som ligger utanför barnets direkta närmiljö, men som ändå påverkar barnet indirekt. Det kan vara föräldrarnas arbetsplats, hur skolan är organiserad, vilket utbud av fritidsaktiviteter finns i kommunen och hur kommunalpolitiken i övrigt ser ut där barnet bor (G Andersson, 2002). Påverkan mellan de olika nivåerna kan även ske i omvänd ordning, att individen på mikronivå påverkar vad som sker på exonivå. Till exempel kan den enskilde kommuninvånaren skicka in förslag till förbättringar i kommunen.

4.1.4 Makronivå

På makronivå verkar rådande ideologier, normer och förhållanden i samhället på nationell nivå (G Andersson, 2002). Hur samhället är styrt utifrån lagar och politiska beslut (makronivå) har påverkan på hur man bygger upp kommunalpolitiken (exonivå) som har stor betydelse för familjerna i kommunen, vilket i sin tur påverkar barnen i familjerna (mikronivå). Makronivån är den nivå som är svårast för individen på mikronivå att påverka.

5. Redovisning av empiri

Redovisningen av resultatet från intervjuerna presenteras i teman som följer undersökningens frågeställningar.

5.1 Hur upplevs det att vara 10 år?

På frågan om barnen kunde berätta lite om vad som är speciellt med att vara 10 år tyckte Tage att det ”kanske” kunde vara speciellt eftersom man ”nollar” för första gången. Ingen av de andra barnen tyckte att det var något speciellt med att vara 10 år. Däremot sa några att de tyckte det var bra att vara 10 år. Resterande barn tyckte också att det var bra att vara 10 år efter att jag frågat dem. Två av barnen tyckte att det var bra eftersom de var högst på lågstadiet. Två barn tyckte att det var bra eftersom man var ”mittemellan”. Egon menade att man var en aning liten i ettan och i sexan var man för stor, men när man gick i trean då var man ”lagom”. Egon tyckte också att när man gick i trean så var man lite tuffare än innan.

När vi gick i tvåan och vi spelade fotboll. Då, typ, om någon skrek bu så missade vi. Det gör vi inte nu.

Fem av barnen tyckte att de blivit bättre på vissa saker än tidigare. Det gällde bland annat att de var bättre i läsning, matematik, teckning, att kunna klockan och allmänt bättre i skolämnena. Tage sa:

För två år sedan så var jag inte så bra på att stå i mål. Men nu tycker de flesta i laget att jag är rätt så bra.

Alla barnen fick lov att göra mer saker nu än när de var 9 år. De flesta hade detta året själva börjat få lov att cykla ute i trafiken utan någon vuxen. Alla hade även slutat på fritids detta år, utom en som skulle sluta snart. Flera av barnen var ensamma hemma efter skolan och klarade att ordna något lättare att äta. Tage saknade ibland någon vuxen när han kom hem tidigt och ingen annan i familjen kom hem förrän senare.

Några barn trodde att vuxna behövde påminnas om hur det är att vara 10 år:

... man är större än dom (vuxna) tror!

Ni har kanske glömt att man har bästisar och att det är kul att sitta framför datorn.

Att man är glad.

5.2 Hur använder barnen sin tid utanför skolan?

Då jag frågade om vad barnen brukar göra en helt vanlig dag efter skolan så gav Egon ett sammanhängande svar som är ganska representativt för de flesta av de intervjuade barnen.

Han sa:

Jag går hem först. Sen så kollar jag lite på tv. Sen så kanske jag spelar lite tv-spel Sen så går jag ut och trixar lite med en fotboll. Sen så ringer jag kanske till någon kompis och leker där. Sen så går jag på fotbollsträning.

Alla barnen uppgav att de brukade träffa kompisar efter skolan. De flesta träffade kompisar dagligen.

Samtliga barn berättade också att de brukade titta på tv efter skolan, flera av dem brukade även spela data- eller tv-spel. Hälften av barnen berättade att föräldrarna styrde över hur mycket de fick sitta framför data och tv. Tage berättade att han själv fick bestämma över sin tid framför data och tv.

Alla barnen brukade också göra läxa, och de flesta tyckte att de hade lagom mycket läxa och att den inte tog så lång tid för dem att göra.

Fem av barnen var med i någon organiserad aktivitet i form av idrott eller att de spelade något instrument. De flesta hade två olika aktiviteter. Tre av barnen spelade fotboll i den lokala idrottsföreningen. Sammantaget var de barn som hade någon, eller några, aktiviteter i väg på dessa 3-4 gånger i vecka. Alla barnen hade själv bestämt vilka aktiviteter de ville vara med på. I de flesta fall hade de börjat på en aktivitet eftersom de tyckte att aktiviteten verkade rolig och att en kompis eller ett syskon redan var med. Några barn hade varit med på andra aktiviteter innan, men slutat av olika anledningar. Någon hade helt enkelt slutat för de inte längre tyckte att aktiviteten var rolig, en slutade för att kamraterna där inte var så snälla. Maria var inte med på någon organiserad aktivitet just nu. Hon hade varit med på fyra olika

aktiviteter innan men slutat på grund av att en aktivitet blev för ”allvarlig”, en ”gick inte riktigt bra” och två blev ”för tuffa”.

På frågan om vad barnen helst ville göra efter skolan om de själva fick bestämma svarade sex att de ville vara med kompisar. Det var inga större förändringar mot hur de i realiteten tillbringade sin tid efter skolan. Ett barn ville dock göra något annat och det var Jerker som helst av allt ville åka och handla kläder. Jag fick uppfattningen att barnen själva förfogade ganska fritt över fri tid då de inte var i skolan eller hade någon organiserad aktivitet. Det enda som framkom att föräldrarna styrde var, att de tyckte barnen skulle vara ute då det var fint väder, och att vissa barn hade begränsad tid som de fick sitta framför tv och dator.

Några av barnen berättade att de ibland sysselsatte sig på egen hand till exempel hoppade på studsatta, trixade med fotboll. Ett par av barnen sa även att de ibland föredrog att vara ensamma. Maria sa:

Ibland så tycker jag det är skönt att vara ensam så man kan göra vad man vill.

5.3 Vilken betydelse har samvaron med kamraterna?

Samtliga barn berättade att de i stort sett dagligen träffade sina kamrater efter skolan och det också var det de allra helst ville göra på tiden efter skolan. Några av barnen tyckte att det var bäst att leka med endast en kompis åt gången. Om man var flera som lekte tillsammans på samma gång kunde det vara svårt att komma överens om vad man skulle göra, och några barn upplevde att det kunde bli rörigt om man var för många.

Tillsammans med kompisar brukade de leka lekar, spela fotboll, spela tv-spel, cykla, hoppa studsatta eller sitta och prata. Flera av barnen berättade att de tyckte om att vara utomhus och hitta på saker. Fredrika berättade om följande sätt som hon och hennes vänner använde sig av då de inte kunde komma överens om, eller bestämma, vad de skulle göra:

Vi brukar skriva lappar och så blandar vi om och sen tar vi en lapp och gör det som står.

Hur man var en bra kamrat brukade barnen prata om i skolan. Vid mina besök i skolan för intervjuerna såg jag att barnen gjort en sorts plakat där de skrivit om hur man skulle vara en bra vän. Barnen som jag intervjuade sa alla att den viktigaste egenskapen hos en vän var att han eller hon var snäll. Andra egenskaper som nämndes var att en vän skulle vara ärlig, rolig och kunna hitta på mycket saker. Alla barnen menade att det var viktigt att ha kamrater av bland annat följande skäl:

- *Annars är man bara hemma och tittar på tv och får huvudvärk.*
- *Det är inte roligt att gå ensam och inte göra någonting.*
- *Utan kompisar sitter man bara inne och glör. Det går inte utan.*
- *Utan en kamrat så står man kanske bara där utan att ha något att göra.*

I intervjuerna berättade flera av barnen som bor i samhället att de själva kunde gå eller cykla till kompisar, och de flesta av dessa barn träffade kompisar i stort sett nästan varje dag. Valet av kompisar var oftast den eller de som barnen betraktade som sin eller sina bästisar. En pojke av de sex barn jag intervjuade bodde utanför samhället i en mindre by. Han uppgav att han inte lekte med kompisar varje dag men att han gärna hade velat det. Det framgick även att han oftast lekte med några jämnåriga grannbarn, dessa var dock inte hans bästisar.

Alla barnen uppgav att de hade en eller flera bästisar, och de tyckte att det var viktigt att ha en bästis. Vad som skiljde en bästis från övriga vänner uppgavs vara att man leker oftare med bästisar och bästisar finns oftast där för varandra om ingen annan vill leka. Agnes sa följande om vad som är bra med att ha en bästis:

Det är kul och man gör mycket tillsammans. Alltså man leker ju mest med den.

De barn som hade organiserade aktiviteter hade ofta börjat på dessa för en kompis eller ett syskon redan var med. Barnen tyckte att det var viktigt, eller i alla fall roligt, om där var kompisar de kände på aktiviteterna de var med på. Maria berättade att hon hade tyckt att det var tråkigt att vara med i någon aktivitet om där inte var någon kompis hon kände. Hon trodde heller inte att hon hade vågat börja på någon aktivitet som där inte var någon kompis med på.

5.4 Vilken betydelse har samvaron med den egna familjen?

På frågan om vem barnen räknade som sin familj svarade de: föräldrar och syskon som de bor tillsammans med, föräldrar och syskon som de har umgänge med och även eventuella husdjur.

Alla barnen menade att familjen brukade göra saker tillsammans, i större eller mindre utsträckning. Att äta tillsammans var en av de första sakerna som alla barnen utom ett berättade att familjen brukade göra tillsammans. Det rörde sig om fredagsmys med något gott, äta på restaurang, cykla ut och ta en glass, beställa hem pizza eller äta framför tv:n. Andra saker som barnen nämnde var att familjen brukade vara ute och gå eller cykla tillsammans eller spelade de något utomhusspel som till exempel badminton.

Egon tyckte inte att hans familj gjorde så mycket tillsammans och han önskade att de ibland kunde spela fotboll eller badminton. Han tyckte också att de i familjen skulle tjata mindre på varandra. En annan pojke önskade att:

... mamma och pappa bråkar mindre...och på kvällen skulle hela familjen ut och gå.

Några barn önskade att familjen skulle resa mer tillsammans. Större delen av barnen var annars nöjda med vad familjen gjorde tillsammans. Mitt intryck utifrån hur barnen berättade var att de satte stort värde på de små vardagliga sakerna som familjen gjorde tillsammans, såsom att äta tillsammans eller bara gå ut och gå en tur.

Alla barnen som intervjuades hade äldre syskon, men inga yngre. De flesta berättade att det var en del bråk mellan syskonen, men det framgick ändå att de alla tyckte om sina syskon. Barnen berättade att de brukade göra saker tillsammans med sina syskon, till exempel spela spel, cykla eller hoppa studsatta. På frågan om hur det skulle vara att inte ha några syskon tyckte alla att det inte skulle vara bra. De trodde att det skulle ha varit tråkigt. Några sa att de kanske skulle ha känt sig ensamma och inte haft någon som de kunde göra saker tillsammans med. Egon sa:

Det hade inte varit så roligt, men jag hade fått fler saker. Jag hade haft mindre att göra utan hon.

På frågan om vad som är viktigast i en familj så tyckte tre av barnen att det viktigt var att man inte bråkade. Två menade att det viktigaste var att ha kul tillsammans och en tyckte det var viktigast att hålla ihop. Någon tyckte också att det var viktigt att ha mysigt och Agnes sa att hon tyckte det var viktigt att lyssna på sina föräldrar.

5.5 Vad tänker 10-åringar om sin framtid?

Angående den närmsta framtiden frågade jag barnen vad de skulle göra på det snart stundande sommarlovet. De flesta av barnen såg genast glada ut och berättade med drömmande blick vad de tänkte sig att sommarlovet skulle innehålla. Som jag upplevde det så kom svaren väldigt spontant utan att de behövde fundera någon längre stund. Gemensamt i alla svaren var att de skulle bada och leka med kompisar. Två barn berättade att de skulle träffa släktingar. En flicka sa att hon skulle umgås med familjen. En pojke tänkte ha vattenkrig hela sommaren. Alla barnen berättade bara positiva saker som de hade tänkt göra. Maria sa:

Bada, och så ska jag vara hos min kompis. Hon har studsatta, en sådan där stor, och så hoppar vi på den. Och så har hon en massa frukter i sin trädgård som vi äter. Så har hon ett stort körsbärsträd som går upp på taket. Så klättrar vi upp på taket och plockar.

Då det gällde framtiden som vuxna blev barnen mer fundersamma och tankfulla. Men även i fråga om den framtid som låg långt fram var barnen odelat positiva. I fyra av barnens berättelser framträdde vissa likheter. De trodde att de skulle bo kvar i närheten av där de bodde nu. De skulle även ha familj, och alla beskrev en familjekonstruktion som såg likadan ut som den familj de levde i nu. Pojken som hade en bror trodde att han själv skulle ha två pojkar. Flickorna som hade bröder trodde att de skulle ha en flicka och en pojke. I sin tänkta familj ingick även samma sorts husdjur som de hade idag, men även sådana husdjur som de önskade sig. De ville alla arbeta med vad man traditionellt kan kalla vanliga jobb. Nyss nämnde pojke ville arbeta som bilmekaniker. De tre flickorna ville arbeta som hårfrisörska eller expedit i någon affär. Maria fnissade och sa:

Jag kanske gifter mej med en rik man och så får jag ett sådant där flott hus.

Båda de andra två pojkarna ville bli fotbollsproffs. Den ene pojken menade att det då var svårt att veta var han skulle bo, eftersom han inte visste var han skulle spela. Den andre pojken sa att han ville bo i ett ”skitlyxigt hus” i närheten av där han bor nu. Gemensamt för dessa två pojkar var även att de var osäkra på om de skulle ha familj. Om att ha barn sa den ene pojken:

*Det är jobbigt. Man måste sköta dem så mycket och betala pengar och allt sånt.
Man måste köpa mat och skor och sånt.*

Flera av barnen såg fram emot att bli vuxna, men samtidigt sa några av dem att de trodde det var roligare att vara barn. Inget av barnen menade, på min förfrågan, att de var oroad över något i framtiden. Jag fick intrycket av att barnen inte hade funderat så mycket på hur det skulle bli när de blev vuxna. Jag frågade Maria om hon brukade tänka på hur det skulle bli när hon blev vuxen. Hon sa:

Nä, men ibland så tycke jag det är kul att tänka på och önska hur mannen ska se ut och hur man ska leva

6. Analys

6.1 Barnens upplevelse av att vara 10 år

En av utvecklingsuppgifterna i latensåldern är att barnet ska uppnå ett tillstånd av latens då drifterna är vilande. Ibland beskrivs denna period som ”de lugna åren” (Carlberg, 1994). I latensåldern kan barnet beskrivas som fogligt med ett anpassat beteende (Havnesköld & Risholm Mothander, 2002). De senare åren i latensåldern, 9-11, utmärks av att barnet verkar mer vuxet genom att det hittat en inre balans och är ”... mindre påverkat av ambivalenskonflikter i förhållande till sin omgivning” (Carlberg, 1994:291). Detta överensstämmer väl med de barn jag intervjuade. Alla barnen tyckte av lite olika anledningar att det var bra att vara 10 år. Jag fick uppfattningen att de överlag var nöjda och tillfreds med sin livssituation, trots att det i några fall kom fram att livssituationen inte var problemfri. I några fall upplevde jag deras svar på mina frågor som en aning tillrättalagda, eller anpassade.

Att vara 10 år satte fem av barnen i samband med att de blivit bättre på olika saker men framförallt i sitt skolarbete. Detta kan med andra ord sägas som att barnen förknippade upplevelsen av att vara 10 år med att de hade en ökad kompetens nu jämförelsevis med då de

var yngre. Havnesköld och Risholm Mothander (2002) menar att barn i latensåldern är väldigt mottagliga för utbildning. Detta kan kopplas till att de enligt Jean Piaget har kommit in i det konkreta operationella tänkandet. Det vill säga att de nu kan tänka på ett mer logiskt och systematiskt sätt (Hwang & Nilsson, 2003). Erik Homburger Erikson (ibid.) menar att det är viktigt för barn i denna ålder att de får känna sig kompetenta. Då barnet känner sig kompetent blir det bekräftat i att det duger, istället för att som vid misslyckanden känna sig underlägsen och oförmöget. Denna period i barnens utveckling handlar om *aktivitet* kontra *underlägsenhet*. Barnen pendlar mellan att känna att de är kompetenta eller känna att de inte räcker till, vilket påverkar självkänslan (Hwang & Nilsson, 2003).

Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv kan man se skolans del i om barnet får möjlighet att känna sig kompetent. Hur skolans verksamhet är uppbyggd kan försätta eleverna i olika positioner, från vilka de har större eller mindre möjlighet att känna att de duger (B-E Andersson, 1986; Hwang & Nilsson, 2003). Resursstarka skolor som eventuellt har råd att anställa fler, och mer kompetenta, lärare kan göra en skillnad för elevernas lärande och för deras känsla av att räcka till. Hur barnet fungerar i sin relation med skolan utspelar sig på mikronivå i den utvecklingsekologiska modellen. Mikronivån i det här fallet påverkas av exonivån på det sätt att skolans resurser är beroende av den kommunala budgeten. Vidare styrs skolan av skollagen och skolans läroplan vilka det beslutas om på riksdags- och regeringsnivå. På detta sätt kan man se hur lagar och förordningar på makronivå påverkar individens situation på mikronivå.

Upplevelsen av att vara 10 år sammankopplade barnen även med att de nu fick göra mer saker på egen hand. Alla, utom en flicka, hade slutat på fritids och de flesta var ensamma hemma en stund efter skolan tills föräldrar eller syskon kom hem. Alla barnen fick också cykla ut på egen hand. Rasmusson (2001) menar att barnen i mellanåldern är på väg att vidga sina livsrum och upptäcka världen utanför familjen. Detta är en tid då barnen tillbringar mer tid utan någon vuxens direkta överinseende. I och med denna nya självständighet ställs barnen inför nya uppgifter som de strävar efter att bemästra.

6.2 Barnens användning av tiden utanför skolan

Rasmusson (2001) beskriver vad som var vanliga inslag i vardagen för de 9-10 åriga barn som ingick i hennes studie. Det var bland annat lek med kamrater, organiserade aktiviteter,

umgänge med familjen och läsläsning. Detta stämmer väl överens med vad som framkommer att barnen i min undersökning gör utanför skoltiden.

En stor del av tiden utanför skolan tillbringade barnen med kamrater. Hur mycket och ofta barnen träffar kamrater kan vara beroende på var de bor. De barn som bodde i samhället hade större möjlighet att själva styra över tiden då de träffade sina kamrater, eftersom de kunde ta sig till kamraterna på egen hand. En pojke bodde utanför samhället och kunde inte själv ta sig till så många av sina vänner. Var barnen bor kan således sägas ha en påverkan av i vilken utsträckning de kan tillbringa tid med kamrater. Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv är kamrater i skola och bostadsområde exempel på mikrosystem som blir allt viktigare ju äldre barnen blir (Hwang & Nilsson, 2004).

Fem av de sex barnen i min undersökning deltog i organiserade aktiviteter och var iväg på dessa 3-4 gånger i veckan. Hälften av barnen var aktiva i den lokala fotbollsföreningen. Samhället där barnen bor är ett mindre samhälle som har ett begränsat utbud av fritidsaktiviteter. Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv kan detta ses som att vad som erbjuds i lokalsamhället, det vill säga exonivå, till viss del styr eller åtminstone påverkar barnens val av fritidsaktiviteter. Det framgår av min undersökning att barnen också påverkas av varandra i sina val. Flera av barnen hade börjat på någon aktivitet efter att de blivit uppmuntrade av kamrater eller syskon. Detta kan tolkas som att vad som händer i ett mikrosystem, barn-kamrat eller barn-familj, påverkar uppkomsten av ett annat mikrosystem, barn-fritidsmiljö.

En annan aspekt av vad som påverkar hur barnens tillbringar sin tid utanför skolan är föräldrarnas arbetssituation. Barn som har föräldrar med sena arbetstider spenderar mer tid på egen hand än de barn med föräldrar som kommer hem tidigare. Föräldrarnas arbetssituation är inget system som barnen är direkt delaktiga i men som ändå påverkar dem, vilket då hör till exonivån. Detta kan vidare kopplas till hur arbetsmarknadspolitiken ser ut på makronivå. Till exempel så har föräldrar till barn över åtta år ingen rätt till förkortad arbetstid.

6.3 Betydelsen av kamrater

Inom psykoanalysen menar man att barnen i latensåldern har vissa utvecklingsuppgifter. En av dessa är utvecklandet av objektrelationerna. De viktigaste objektrelationerna har hitintills varit föräldrarna, men nu blir objektrelationer utanför familjen allt viktigare (Carlberg, 1994). Kamraterna blir alltmer betydelsefulla för barnet i skapandet av den egna identiteten. Familjen och andra vuxna är fortfarande viktiga, men det blir allt mer väsentligt att känna tillhörighet bland kamraterna, och det betyder mycket för barnet vad kamraterna tycker och tänker (Havnesköld & Risholm Mothander, 2002). Ett tydligt exempel på detta är då Tage berättar att han tidigare inte var så bra på fotboll, men nu tycker nästan alla lagkamraterna att han är rätt så bra. Han säger inte att det är han själv, tränaren eller hans föräldrar som tycker att han är bra, utan det viktigaste för honom är att kamraterna tycker det. Ur utvecklingsekologiskt perspektiv visar detta hur mikrosystemen har olika betydelse över tid för barnet.

Leken med jämnåriga är viktig för att barnen ska lära sig hur andra tänker och känner. Regler är viktiga för dem och de lär sig även att hantera konflikter och kompromissa då det uppstår motstridigheter (Hwang & Nilsson, 2003). Ibland är regler viktigare än själva leken i sig (Carlberg, 1994). En av flickorna illustrerar detta då hon berättar att när hon och hennes kamrater inte kommer överens om vad de ska göra, skriver de lappar och blandar i en burk, varpå de tar en lapp och gör vad som står på den.

6.4 Betydelsen av den egna familjen

Av föregående avsnitt framgår att trots att kamraterna blir allt viktigare för barnet i skolåldern är familjen fortfarande viktig (Havnesköld & Risholm Mothander, 2002). I min undersökning är det framför allt kamraterna som syns, men det framkommer ändå att familjen är viktig och betydelsefull. Barnen talar med värme i rösten om de saker de tycker om att göra tillsammans med sin familj, och det är de små vardagliga sakerna som betyder mycket. Bjerrum Nielsen och Rudberg (1991) liknar familjen och hemmet vid en markstation som barnet i skolåldern tryggt kan utgå ifrån för att upptäcka världen. Det är inte längre så viktigt att befinna sig nära föräldrarna, men det är viktigt att barnet vet att de finns där. Jag menar att detta i utvecklingsekologiska termer skulle kunna beskrivas som att då barnet är tryggt i mikrosystemet barn-familj så är det redo för att skapa och utforska nya mikrosystem som blir betydelsefulla för barnet.

6.5 Tankar om framtiden

I min undersökning framkom det att barnens tankar om framtiden var positiva, vilket är förenligt med resultatet i Statistiska centralbyråns (2005) rapport ”Barns villkor”, där det framkom att barn i åldersgruppen 10-12 år hade störst framtidstro.

Förhållanden på makronivå får direkt eller indirekt konsekvenser för barnet på mikronivå. Det är inte bara uttalade förhållanden som finns på makronivå utan även outtalade värderingar och normer så som till exempel könsrollsmönster (B-E Andersson, 1986). Inom kognitiv teori menar man att barnet aktivt skapar mening och struktur i den värld där det befinner sig, på sin väg mot att skapa sin identitet. Då den lilla flickan uppfattar att det med att vara huslig eller tycka om rosa verkar vara en del av att vara flicka, så kommer hon att inordna sig i detta för att ”... göra världens kaos mera begripligt och stärka sin egen identitet” (Bjerrum Nielsen & Rudberg, 1991:12). Vad barnen trodde att de skulle arbeta med kan kopplas till mans- och kvinnodominerade yrkesgrupper. Pojkarna skulle bli fotbollsproffs eller bilmekaniker och flickorna skulle bli antingen hårfrisörska eller affärsexpedit. Detta kan tolkas som att barnen blivit omedvetet påverkade av de stereotypa förväntningar på kvinnor och män som fortfarande finns i samhället. Även flickan som sa att hon kanske skulle gifta sig med en rik man och få ett flott hus skulle kunna tolkas på samma sätt.

7. Slutdiskussion

Genom min studie har jag fått inblick i hur 10-åringar upplever sin livssituation, och hur deras livssituation påverkas av sammanhanget de lever i. Barnen verkar till synes tillfreds med sin tillvaro och de upplever av olika anledningar att det är bra att vara 10 år. Det är tydligt att kamraterna är viktiga då dessa är synliga och omnämns av barnen inom flera livsområden. Barnen tillbringar en stor del av sin tid tillsammans med kamrater i skolan, på fritidsaktiviteter och på sin fria tid efter skolan. I skapandet av sin identitet blir kamraternas åsikter betydelsefulla, och barnen påverkar varandra inom olika områden. Familjen är också viktig för barnen och det är framförallt de små vardagliga sakerna man gör tillsammans som är betydelsefulla. I barnens tankar om framtiden är de positiva och det är i synnerhet den nära framtiden som är tydlig för dem. I fråga om framtiden som vuxna kan man urskönja ett könsocialiserat mönster vad gäller deras framtida yrkesroller.

Vad som överraskat mig mest i min undersökning är barnens jämnmod. Hur de verkar finna sig tillrätta i livet och överlag vara nöjda med tillvaron precis som den är. Jag blev också överraskad av att jag inte hittade fler skillnader mellan pojkar och flickor, speciellt i fråga om kamrater. Enligt min förförståelse väntade jag mig att flickorna skulle betona vikten av att ha en bästis och att de skulle föredra att leka med endast en kamrat åt gången. Det gjorde de också, men det visade sig att pojkarna tyckte likadant.

Min studie bygger på intervjuer med sex barn som bor i ett mindre samhälle, och går på en låg- och mellanstadieskola med cirka 250 elever. Hade jag intervjuat barn från en storstad på en skola med 1000 elever så hade jag förmodligen fått ett resultat som skiljer sig avsevärt från resultatet av min studie, beroende på att det är ett annat sammanhang med andra förutsättningar. Jag skulle vilja likna min undersökning vid en ögonblicksbild som säger något om hur det var just i den stunden för just dessa barn som blev intervjuade. Resultatet av min studie är inte generaliserbart för Sveriges alla 10-åringar. Trots detta menar jag att den ändå är ett kunskapstillskott på hur 10-åringar ser på sin livssituation, eftersom det inte finns mycket forskat om hur barn i denna ålder ser på sin situation, eller hur deras vardag ser ut.

Av min undersökning framgår barnens förmåga att se och uppskatta värdet i vardagen här och nu. Här finns en lärdom att ta. Inte minst viktigt blir detta i det sociala arbetet med barn. Som flera forskare allt mer uppmärksammar så är här-och-nu situationen lika viktig som att se framåt och förebygga problem. Barn lever här och nu och för dem är det stunden just nu som är viktigast.

Att lyssna på barnen om deras perspektiv på livet och deras livssituation har varit en sann glädje. Barnen har lärt mig och påmint mig om så mycket. Men nya tankar och frågor har också väckts. Jag anser att det vanliga vardagslivet är ett relativt utforskat område, vilket jag finner anmärkningsvärt eftersom det är där de flesta människor befinner sig den största delen av sin tid. Övervägande antal människor hittar strategier för att hantera vardagens glädje och bekymmer. Vad är det då i vardagen som kan stärka och hjälpa människan i sin strävan efter att få vardagslivet att fungera? Vad är det som fyller människans liv med mening och innehåll? Genom att forska i hur det normala vardagslivet ser ut och hur det upplevs kan vi bli varse om skyddsfaktorer som hjälper människor att hantera sin situation. Vilka gemensamma skyddsfaktorer finns i vardagen för barn som växer upp under olika förhållanden? Vilka faktorer verkar skyddande på mikro-, meso-, exo- och makronivå för barnet i dess dagliga

vardagsliv? Detta är frågor som bör uppmärksammas inom forskning. Det är också oerhört viktigt att i det sociala arbetet lyfta blicken och se vilka faktorer kring individen som påverkar dennes situation, och inte minst viktigt är att uppmärksamma individens upplevelse av sin situation.

Referenser

Andersson, Bengt-Erik (1986) *Utvecklingsekologi*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Gunvor (1998) Barnintervju som forskningsmetod. I *Nordisk psykologi*, 50 (1), 18-41.

Andersson, Gunvor (2000) Barnen i socialt arbete - en maktlös grupp. I Meuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (red), *Socialt arbete. En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.

Andersson, Gunvor (2002) Utvecklingsekologi och sociala problem. I Meuwisse, Anna & Swärd, Hans. *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur och Kultur.

Bjerrum Nielsen, Harriet & Rudberg, Monica (1991) Historien om flickor och pojkar. Lund: Studentlitteratur.

Bronfenbrenner, Urie (1979) *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge, Mass: Harvard University Press

Bäck-Wiklund, Margareta & Lundström, Tommy (Red) (2001) *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och Kultur.

Carlberg, Gunnar (1994) *Dynamisk utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Erikson, Erik Homburger (2000) *Den fulländade livscykeln*. Stockholm: Natur och Kultur.

Havnesköld, Leif & Risholm Mothander (2002) *Utvecklingspsykologi. Psykodynamisk teori i nya perspektiv*. Stockholm: Lieber AB

Hwang, Philip & Nilsson, Björn (2003) *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur.

Rasmusson, Bodil (2001) Barn som aktörer i grannskapet. I Bäck-Wiklund, Margareta & Lundström, Tommy (Red) (2001) *Barns vardag i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och Kultur.

Rasmusson, Bodil (2003) Barnkonventionen i socionomutbildningen. I *FN:s barnkonvention angår högskolan - rapport från ett regeringsuppdrag*. Stockholm: Högskoleverket, 2003:6 R

SCB, (2005) *Barns villkor*. Levnadsförhållanden rapport 110. Stockholm: Statistiska centralbyrån.

Trost, Jan (2001) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1: Introduktionsbrev

Hej!

Jag studerar 6:e terminen på socionomprogrammet på Socialhögskolan, Lunds Universitet. Denna termin läser jag kursen ”Socialt arbete med inriktning på barn och unga”, varav en del av kursen består av att skriva examensarbete, en C-uppsats. Syftet med min uppsats är att undersöka hur 10-åringar ser på sin livssituation i fråga om hur de använder sin tid, betydelsen av kamrater, betydelsen av den egna familjen, hur det är att vara 10 år och barnens tankar om framtiden.

Jag undrar om det finns möjlighet att få komma till xxxxx skola och intervjua 3 flickor och 3 pojkar i årskurs 3. Intervjun tar ca 30 minuter och görs individuellt med var och en. Min tanke är att i så fall komma till en 3:e klass och presentera min undersökning, och fråga om de kan tänka sig att hjälpa mig med mitt arbete. Därefter kontaktar jag barnens föräldrar för att få deras godkännande att intervjua barnen. Självklart är alla uppgifter anonyma.

Det är mycket värdefullt för mig om jag kan få ditt tillstånd att komma och ta del av 10-åringarnas unika kunskap om hur det är att vara just 10 år. Jag kommer att ta kontakt med dig i början av vecka 14 för att höra hur du ställer dig till min förfrågan. Om jag får lov att komma så vill jag så snart som möjligt komma överens om en tid som passar barnens klasslärare. Har du frågor så är du välkommen att ringa mig, eller ta kontakt med min handledare, universitetslektor Gunilla Lindén, [xxxxxx](#) .

Med vänliga hälsningar

Petra Nurminen

xxxx- xx xx xx

Bilaga 2: Intervjuguide

Hur upplevs det att vara 10 år?

1. Kan du berätta lite om vad som är speciellt med att vara just 10 år?
2. Kommer du ihåg hur det var när du var 9 år?
 - Tycker du att det är någon skillnad mot nu? I så fall på vilket sätt?
3. Hur tror du att det kommer att vara när du är 11 år?

Hur använder barnen sin tid utanför skolan?

4. Vad brukar du göra en helt vanlig dag efter skolan fram till att du går och lägger dig?
5. Brukar du delta i några aktiviteter t.ex. idrott, scouter eller teater?
 - Om ja: Kan du berätta lite om hur du tycker att det är?
6. Om du fick önska och bestämma själv vad du skulle göra på din tid utanför skolan, hur skulle det se ut då?

Vilken betydelse har samvaron med kamraterna?

7. Brukar du träffa någon när du inte är i skolan?
 - Om ja: Vem brukar du träffa?
Vad brukar ni göra tillsammans?
 - Om nej: Vad brukar du göra när du inte är i skolan?
8. Tycker du att det är viktigt att ha kamrater? I så fall på vilket sätt?
9. Har du någon bästis?
 - Om ja: Vad tycker du om att ha en bästis?
 - Om nej: Skulle du vilja ha en bästis?

Vilken betydelse har samvaron med den egna familjen?

10. Vem ingår i din familj?
11. Vad brukar du och din familj göra tillsammans?
12. Finns det något som du önskar att du och din familj skulle göra mer av?
13. Finns det något som du önskar att du och din familj skulle göra mindre av?
14. Vad tycker du är viktigast i en familj?

Vad tänker 10-åringar om sin framtid?

15. Vad ska du göra i sommar?

16. Hur tror du att du lever när du är lika gammal som jag (35 år)?

- Är det något speciellt som du vill ska hända?
- Är det något särskilt som du oroar för dig att ska hända?

Avslutningsfråga

17. Vad tycker du att vuxna ska veta om hur det är att vara 10 år?